

Remissvar på SOU 2025:123

Stiftelsen Viktor Rydbergs skolors yttrande över betänkande SOU 2025:123: Skärpta villkor för friskolesektorn – ytterligare frågor

Stiftelsen Viktor Rydbergs skolor är en stiftelse som idag driver sju skolor i fyra olika kommuner. Stiftelsen har idag cirka 4300 elever i sin verksamhet. Då Stiftelsen Viktor Rydbergs skolor är en stiftelse sker ingen vinstutdelning utan eventuellt överskott stannar i verksamheten. Vi har sedan starten för 32 år sedan visat på hög kvalitet och långsiktighet.

Sammanfattning

Stiftelsen instämmer i att det är av största vikt att göra en översyn av villkoren för friskolor. Fristående förskolor och friskolor har, precis som utredarna påpekar, en central roll i det svenska utbildningssystemet. Vi delar ambitionen att motverka oseriösa huvudmän och stärka långsiktighet, kvalitet och elevskydd.

Det är dock problematiskt att utredningen i huvudsak reglerar enskilda huvudmän som kategori. Det betyder att en stiftelse, trots att den inte är ett aktiebolag och inte lämnar vinstutdelning, ändå kommer att träffas av flera skärpta villkor. Utredningens övergripande syfte är att säkerställa att enskilda huvudmän har ett långsiktigt och seriöst engagemang samt att begränsa expansion för aktörer med tillsynsproblem. Trots detta kommer många av förslagen i utredningen drabba huvudmän med hög kvalitet och utan vinstutdelning såsom oss som stiftelse.

För vår verksamhet och våra elever skulle vissa av förslagen få stora konsekvenser. Ytterligare resurser skulle krävas för administration, tillståndsfrågor och kontroller från skolmyndigheterna. Vi har idag ett litet huvudkontor där vi har som mål att hålla nere på kostnaderna med administrativ personal för att istället kunna fördela resurser till skolorna med till exempel hög lärartäthet och utbyggd elevhälsa. Med dessa förslag skulle stiftelsen behöva lägga större resurser på administrativt arbete och mindre resurser direkt till eleverna. Konsekvensen skulle kunna bli att vi inte kan fortsätta att driva alla våra skolor då vi exempelvis inte kommer att kunna anpassa antalet klasser/elever efter efterfrågan, förslaget tar helt bort flexibiliteten för fristående skolor. Det oroar också att villkoren mellan kommunala och fristående skolor kommer att bli ojämlika. Kommunerna kommer fortsatt att kunna anpassa sina verksamheter medan de fristående måste ha godkännande från Skolinspektionen. Detta anser vi inte vara likvärdigt.

Om lagstiftningens syfte är att motverka vinstuttag och kortsiktigt ägarbeteende, bör regleringen vara träffsäker och inte belasta huvudmän där sådana risker redan är kraftigt begränsade av associationsformen samt där huvudmannen visar på hög kvalitet i sina verksamheter.

I SOU 2025:123 s. 16, står det att läsa “Där det är möjligt har utredningen tagit hänsyn till idéburna aktörer samt till små aktörer, oavsett driftsform. “

Vi är av uppfattningen att lagstiftningen måste bättre skilja mellan vinstdrivande ägarstyrda strukturer och idéburna/stiftelseburna utbildningsverksamheter utan vinstutdelning. Utredningen har missat att ta hänsyn till detta. För stiftelser måste begreppen ägande, inflytande, närstående och kontroll definieras särskilt eller kompletteras med vägledning för idéburna associationsformer eftersom de skiljer sig från till exempel ett aktiebolag.

Kapitel 11

Synpunkter på de förslag som oroar oss:

Mer detaljerade godkännanden, godkännanden med ytterligare villkor samt nya ansökningar vid förändringar

I kapitel 11 föreslås en skarp detaljstyrning av godkännanden. Godkännandet ska inte enbart kopplas till huvudman och viss utbildning på en skolenhet utan även till exakt adress och en begränsning i antalet utbildningsplatser. För Stiftelsen Viktor Rydbergs skolor skulle detta innebära minskade/ obefintliga möjligheter till att anpassa vår verksamhet över tid, även när det finns ett tydligt pedagogiskt och organisatoriskt perspektiv. Våra skolor, som idag har ett mycket högt söktryck, kommer inte att få ta emot fler elever även om det finns möjlighet, trots att efterfrågan är stor och kvaliteten hög. Idag försöker vi att bereda fler platser så att fler elever ska kunna få en högkvalitativ utbildning. Flexibiliteten är ett måste för att kunna göra en hållbar budget inte bara utifrån ett år utan fler. Detsamma torde gälla många skolor i landet.

I utredningens förslag om ett godkännande för en ny skolenhet ser Stiftelsen Viktor Rydbergs skolor ingen möjlighet att kunna öppna fler skolor framöver. Dels att utredningen föreslår att belägenhetsadress ska vara klar vid ansökan (minst 18 månader innan start) och dels att exakt

elevantal ska anges i ansökan. Ekonomiskt och långsiktigt innebär det förslaget en omöjlighet att starta nya skolor.

I utredningen, kapitel 11, föreslås även att ett godkännande ska kunna förenas med ytterligare villkor. Dessa villkor skulle kunna avse gruppstorlekar, kompetenskrav och bemanning. Dock utan reglering i lagstiftning och endast för fristående huvudmän. Detta förslag skulle innebära att de kommunala huvudmännen gynnas framför de fristående. Vi menar att detta inte är likvärdigt.

I utredningens förslag att förändringar i elevantal eller byte av adress skulle kräva en ny tillståndsprocess skulle både öka kostnader och bidra till stor osäkerhet för vår verksamhet. När det sker förändringar i demografin med skiftande barn-/elevantal behöver vi som fristående aktör, precis som kommunala skolor, kunna vara flexibla i både antal elever och lokaler. Skulle den möjligheten tas bort kommer den ekonomiska osäkerheten bli stor och konsekvensen kan bli att neddragningar i verksamheten behöver göras. Vi skulle behöva lägga större kostnader på administration och lokaler och mindre pengar på eleverna och undervisningen.

Obligatoriska kommunala yttranden

Stiftelsen Viktor Rydbergs skolor grundades 1994. Genom åren har vi haft frekvent kontakt och dialog med alla de kommuner vi befinner oss i och har en god bild av kommunal verksamhet. Från kommunen saknas det ofta inblick, perspektiv och översyn av det som händer på de fristående skolorna. Vår uppfattning är därför att förslaget, att kommunerna ska få stärkt inflytande över friskolors framtida etablering, kan få stora negativa konsekvenser.

Vi ställer oss också frågande till varför det ska innebära en kostnad för de sökande friskolorna.

Kapitel 12

Synpunkter på de förslag som oroar oss:

Anpassning av befintliga tillstånd

Befintliga godkännanden ska anpassas till den nya ordningen och få ett maxantal på utbildningsplatser och på gymnasiet till och med per program. Detta gör att fristående skolor inte kommer att kunna anpassa elevantal efter efterfrågan medan kommunala skolor kommer att kunna fortsätta att arbeta som man gör idag. Vi finner inte detta likvärdigt. Denna generella

omprövning kommer också att skapa en stor osäkerhet för oss som huvudman. Vi oroar oss särskilt för skolenheter där vi har byggt upp en verksamhet med planerad utökning.

Ikraftträdande

Vi menar att utredningen saknar en djupare konsekvensanalys av hur ikraftträdandet av de förslag man föreslår ska gå till. För oss som enskild huvudman med sju skolor och 4300 elever skulle dessa förslag innebära att vi behöver göra nya Anpassningar av vår organisation, av olika avtal, av lokalförsörjning och av ökad administrativ börda till dessa nya regelverk. Detta kommer både ta tid och kosta pengar, pengar som då måste tas från elevpengen som är vår enda intäkt. Tidsramen för ikraftträdandet är allt för knapp.

Det som föreslås i kapitel 12 skulle återigen göra att möjligheten till flexibilitet inskränks. För att överleva som friskola är flexibiliteten avgörande. Att kunna justera elevantal till följd av det vi ser nu, en förändrad demografi med färre barn som föds, förändra budgeten både på kort och lång sikt är av stor vikt.

Sammanfattningsvis ger förslagen friskolor en ytterligare ekonomisk börda till följd av att det administrativa arbetet ökar. Flexibiliteten blir mindre för friskolorna och kommunerna får en större sådan. Kommunerna ges också ett större handlingsutrymme och friskolornas strypps. Hur kan detta vara likvärdigt?

Regleringen bör skärpas mot oseriösa aktörer men den måste vara riskbaserad, proportionerlig och associationsrättsligt träffsäker så att de idéburna stiftelsehuvudmän utan vinstutdelning inte likställs med de ägar- och utdelningsstrukturer som förslagen främst säger sig avse.

Vi anser att utredningen bör genomgå en grundlig konsekvensanalys innan några förändringar genomförs. Vi anser vidare att en större konsekvensanalys av alla olika utredningar som berör fristående huvudmän behöver göras. De olika utredningarnas förslag kommer få förödande konsekvenser för oss som driver skolor med hög kvalitet och i stiftelseform.

Lotta Nordgren, VD/skolchef, Stiftelsen Viktor Rydbergs skolor